

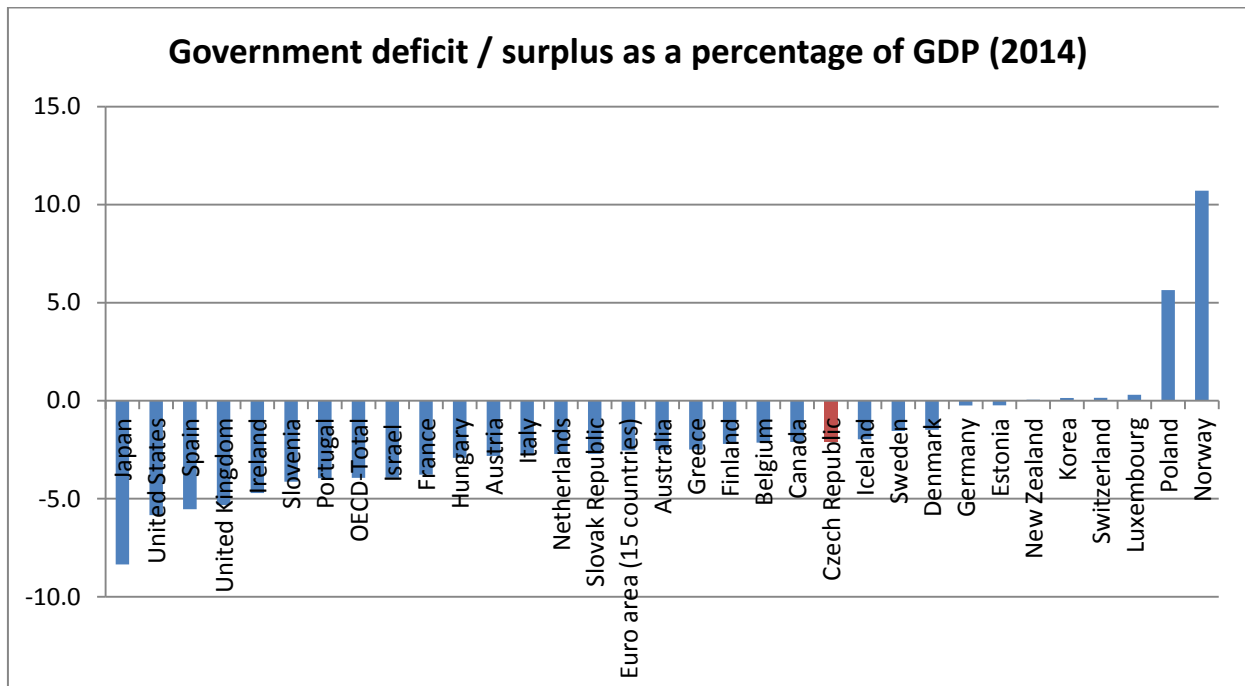
Základy veřejných financí a veřejné správy – osnova cvičení

Cvičení č. 11 – Fiskální nerovnováha

1. Fiskální nerovnováha

- Co je to rozpočtová nerovnováha a jak podle vás vzniká, pokuste se identifikovat příčiny vzniku této situace? Zkuste popřemýšlet o vašem vlastním rozpočtu, dosahujete přebytků nebo deficitů, proč k tomu dochází? (*př.: neumím plánovat, nepromítám rizika, neumím řídit svoje plánované výdaje, plánuji investice, vznikly mimořádné situace*)
- Obecné pojetí:
 - Saldo vzniklé z nesouladu mezi příjmy a výdaji daného rozpočtu v daném kalendářním roce (krátkodobá FN)
 - Suma/kumulace sald vzniklá z nesouladů mezi příjmy a výdaji rozpočtů ve více po sobě jdoucích kalendářních rocích (dlouhodobá FN)
- Technické pojetí:
 - Existence pohledávek vůči budoucím daňovým příjmům, kdy dochází k přerozdělování dosud nevytvořených zdrojů (Strecková, Malý, 1998)
 - Otázka refinancování dluhu – splácí ČR svůj dluh?
- Krátkodobá FN může být:
 - Plusová: $P > V$ = přebytek rozpočtu
 - Záporná: $P < V$ = deficit rozpočtu
- Dlouhodobá FN může být:
 - Plusová: suma sald jednotlivých rozpočtů vytvoří rezervu / zásobu
 - Záporná: suma sald jednotlivých rozpočtů vytvoří dluh
- Je tato situace problémem pro veřejné finance? Je třeba deficit rozpočtu nutně negativní jev? (*Př.: krátkodobý jednorocní deficit problém být nemusí, protože třeba vláda investuje a může být vhodnější investovat na úvěr, než z vlastního, záleží však na dané investici; větší problém nastává u dlouhodobé FN, která může značit větší strukturální problémy skryté pod povrchem*)
- Víte kolik je plánovaný deficit vládního sektoru na rok 2015? Jaký je váš názor na velikost deficitu?
- Jaký je rozdíl mezi deficitem vládního sektoru a deficitem státního rozpočtu?
- Jaká byla salda rozpočtů ostatních vlád?

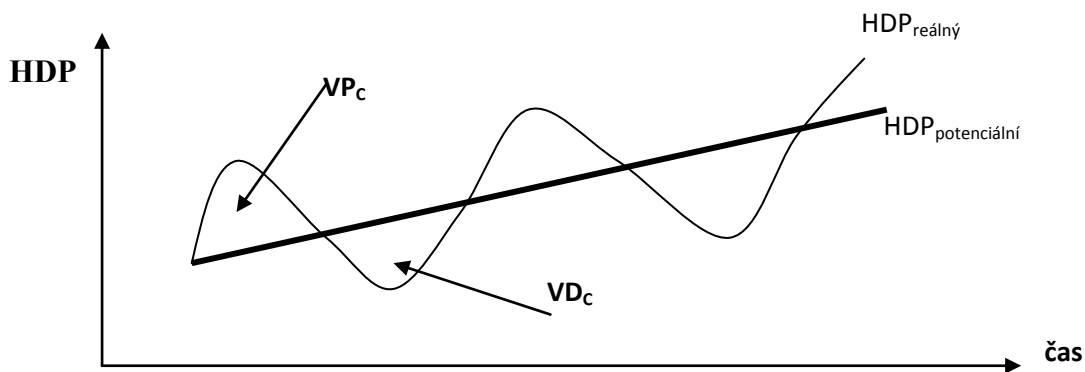
Základy veřejných financí a veřejné správy – osnova cvičení

Zdroj: OECD (2015)

2. Identifikace vzniku a charakteru sald veřejných rozpočtů

- Myslíte si, že deficitní hospodaření je příčinou pouze aktivního řízení vlády? Existují faktory, které vedle toho, že naplňuje vláda nevyrovnaný rozpočet, mohou zapříčinit, že vznikne určitá fiskální nerovnováha? Zkuste je identifikovat.
- Co si myslíte o následujícím grafu, co vypovídá a jakou má souvislost se vznikem fiskální nerovnováhy.

Zdroj: vlastní zpracování

- Jak ovlivňuje produkční mezera veřejné výdaje a veřejné příjmy?
- Negativní krátkodobou FN – deficit – lze rozdělit na dvě složky:
 - Pasivní (Cyklický) vd_c
 - Aktivní (Strukturální) vd_s
- V čem se uvedené složky liší? Uveďte příklady z obou složek.

Základy veřejných financí a veřejné správy – osnova cvičení

- V tabulce č. 1.2 vidíte rozložení salda vládního sektoru na jednotlivé složky, lze z uvedené tabulky něco vyvodit, analyzovat?

Tabulka 1.2: Nastavení fiskální politiky (2012–2018)

(v % HDP, fiskální úsilí v p.b.)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Saldo sektoru vládních institucí	-3,9	-1,2	-2,0	-1,9	-1,2	-0,8	-0,6
cyklická složka salda	-0,7	-1,2	-0,4	0,1	0,3	0,5	0,5
jednorázové a ostatní přechodné operace	-2,0	-0,1	-0,2	-0,2	0,0	0,0	0,0
strukturální saldo	-1,2	0,1	-1,4	-1,7	-1,5	-1,3	-1,1
Fiskální úsilí (změna strukturálního salda)	1,1	1,3	-1,5	-0,3	0,2	0,2	0,2
Cyklická složka salda podle metody ECB	-0,6	-1,0	-0,5	0,0	0,2	0,4	0,0
Strukturální saldo podle metody ECB	-1,4	-0,1	-1,3	-1,7	-1,4	-1,2	-0,6
Fiskální úsilí podle metody ECB	1,2	1,3	-1,2	-0,4	0,2	0,2	0,6

Pozn.: Rozdílný vývoj cyklické složky salda (a tedy i strukturálního salda) podle metod Evropské komise a Evropské centrální banky je způsoben tím, že metoda Evropské komise pracuje s cyklem definovaným pomocí mezery výstupu, metoda druhá modeluje cyklické chování citlivých položek vládních příjmů a výdajů vzhledem k příslušným makroekonomickým bázím (mzdy a odměny z dohody v soukromém sektoru, čistý provozní přebytek, spotřeba domácností a nezaměstnanost). Ty mají odlišný cyklický vývoj než HDP a jeho potenciál.

Zdroj: ČSÚ (2015a, 2015b). Predikce a výpočty MF ČR.

Zdroj: MFČR (2015)

- Která země je na tom z hlediska fiskální nerovnováhy hůře a proč?

o $vd = vd_c + vd_s$

a) $-3 = -3 + 0$

b) $-3 = 0 + (-3)$

c) $-3 = +3 + (-6)$

3. Deficit a úroky z veřejného dluhu

- Vznikne-li dluh, je nutné platit z něj úroky věřiteli. Existencí dluhu tak vzniká nový výdaj, který je s jeho existencí bezpodmínečně spojen. Absolutní i relativní velikost úroků z dluhu se liší případ od případu (viz. prezentace SP).

$$UVD_1 = r * D_0$$

$$vd_c = \frac{VD}{D} = \frac{PD}{P} = \frac{VD}{D} + \frac{UVD}{D} = c + v$$

- Jaké jsou důvody pro toto dělení?
- V čem jsou podle vás rizika spojená s úroky z veřejného zadlužení?
- Která země je na tom z hlediska fiskální nerovnováhy hůře a proč?

o $vd = pd + uvd$

$-3 = -3 + 0$

$-3 = 0 + (-3)$

$-3 = +3 + (-6)$

4. Seminární práce: Úroky z veřejného dluhu jako faktor veřejného zadlužení

- popište vzájemnou vazbu mezi úrokem z veřejného dluhu a veřejným zadlužením
- diskutujte, v čem se státní zadlužování liší od zadlužování soukromých firem
- představte vývoj úroků z veřejného dluhu v ČR, jaký podíl (COFOG) dosahují v ČR ve srovnání s ostatními zeměmi

Základy veřejných financí a veřejné správy – osnova cvičení

- popište, jak utvářen úrok z veřejného dluhu a jaké faktory mají vliv na jeho výši (stav veřejných financí, situace na trhu...), včetně návrhu opatření na snížení úrokových nákladů

5. Dluh

- Dlouhodobá fiskální nerovnováha
- Vztah mezi výší dluhu, úroky z veřejného dluhu a primárním deficitem:

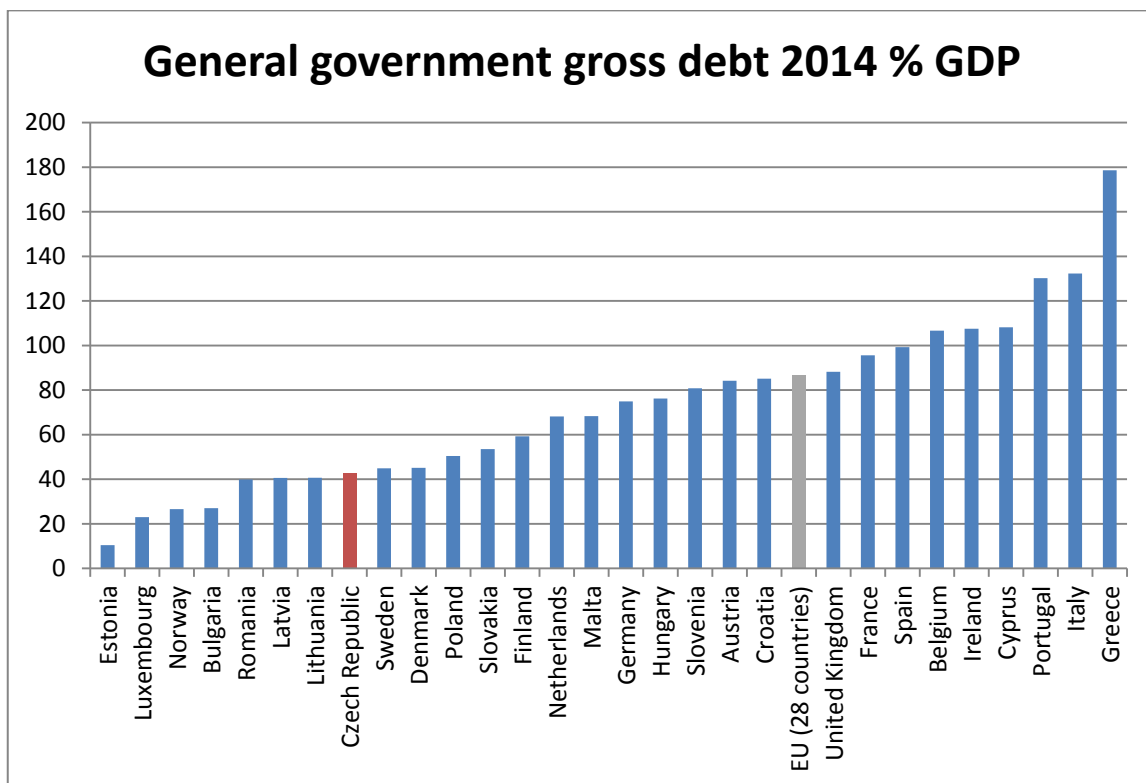
$$D_1 = D_0 + VD_1 \quad HDP_1 = HDP_0 * (1+y)$$

$$\frac{D_1}{HDP_1} = \frac{D_0}{HDP_0} + \frac{VD_1}{HDP_1}$$

$$\frac{D_1}{HDP_1} = \frac{D_0}{HDP_0} + \frac{VD_1}{HDP_1} = \frac{D_0}{HDP_0} + \frac{VD_1}{HDP_0} + \frac{VD_1}{HDP_1} - \frac{VD_1}{HDP_0}$$

- Jak jsou zadluženy ostatní země?

General government gross debt in 2014 [% of GDP]

Zdroj: Eurostat (2015)

6. Politiky a opatření řízení dluhu

- Dluh může v čase růst či klesat. Cílem politiků by mělo být, aby zůstal dlouhodobě udržitelný a nevytrhl se z kontroly. Kdyby k tomu došlo, co by se dělo? Je to teorie, nebo se to v historii již stalo? Může zbankrotovat stát?

Základy veřejných financí a veřejné správy – osnova cvičení

- Dluh lze řídit dvěma způsoby:
 - Pasivně = ke změně velikosti dluhu dochází nezávisle na opatřeních vlády (alespoň ne přímo)
 - příznivý poměr tempa ekonomického růstu a úrokových měr ($1+r/1+y < 1$)
 - neanticipovaná inflace
 - zahraniční granty a pomoci
 - Aktivně = ke změně velikosti dluhu dochází aktivními opatřeními vlády
 - rozpočtové řešení (zvyšování daní, snižování veřejných výdajů, ...)
 - prodej státního majetku – privatizace
 - mimořádná daň
 - monetizace dluhu
 - politicko-administrativní řešení (odložení splácení dluhu, neuznání dluhu, neplacení úroků)

7. Dluh – vnitřní a vnější

- Dluh se dělí na:
 - vnitřní dluh: dlužíme sami sobě = redistribuce (+), zadlužuje budoucí generace (+-), vytlačujeme soukromé investice (-), ale vytváříme bezriziková aktiva (+)
 - vnější dluh: dlužíme občanům jiného státu = transfer (-), dopad na znehodnocení měny a/nebo přebytek obchodní bilance (-), existence rizika změny směnného kurzu (-)
 - Mají všichni věřitelé stejné cíle?
- Komu dluží Česká republika?

8. Mezinárodní implikace a aspekty dluhu

- Dluh státu není pouze lokálně uzavřená věc, může mít dopad nejen na občany daného státu, ale také může mít mezinárodní dopady.
- Jaké mezinárodní dopady může mít špatný management dluhu, který například hrozí bankrotem? (př.: bankrot Argentiny – věřitelé přišli až o 75 % půjčených prostředků, drastické rozpočtové škerty, limity na vybírání peněz ze soukromých bankovních účtů, nárůst nezaměstnanosti, prvky bartrování a výměnných tržů; hrozba bankrotu se však týkala a týká více zemí – např. Lotyšsko, Litva, Maďarsko, Řecko a ty s eurem mohou mít dopady do eurozóny)
- Evropská unie vzhledem k zajištění dlouhodobé udržitelnosti své měnové unie, do které vstupují státy z odlišných měn s odlišnými strukturami ekonomik i systémů veřejných financí, vytvořila pravidla, která ji mají zajistit:
 - Maastrichtská fiskální (konvergenční) kritéria
 - Pakt stability a růstu
- V čem se liší? (Příčiny a důvody vzniku, na koho se vztahují, jaké obsahují kritéria)
- Fungují podle vás tyto pravidla?

Základy veřejných financí a veřejné správy – osnova cvičení

9. Doporučená literatura a odkazy k prozkoumání

MF ČR. (2015) Fiskální výhled (květen 2015) [online]. Dostupné z <<http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/makroekonomika/fiskalni-vyhled/2015/fiskalni-vyhled-cr-kveten-2015-21517>>

MF ČR. Dluhová statistika [online]. Dostupné

z <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/hs.xsl/vrsd_dluhova_statistika.html>

- Struktura a vývoj státního dluhu
- Výpůjční požadavky a struktura krytí státního dluhu
- Náklady státního dluhu

European Commission, Economic and Financial Affairs. Stability and Growth Pact [online]. Dostupné z <http://ec.europa.eu/economy_finance/sgp/index_en.htm>

- Stability and Convergence programmes
- Sustainability of public finances
- Excessive deficit procedure
- Early warning mechanism and policy advice

OECD (2015) Government deficit / surplus as a percentage of GDP. [Online]. Dostupné

z <http://www.oecd-ilibrary.org/economics/government-deficit_gov-dfct-table-en>

EUROSTAT (2015) General government gross debt [% of GDP]. online]. Dostupné

z <<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=teina225&plugin=1>>

PEKOVÁ, J. Veřejné finance – úvod do problematiky. 4. aktualizované a rozšířené vyd. Praha: ASPI, 2008. 508 s. ISBN 978-80-7357-358-4

- kapitola 10: Rozpočtový deficit a veřejný dluh (str. 454 - 507)

STRECKOVÁ, Y.,I. MALÝ. Veřejná ekonomie pro školu i praxi. Vyd. 1. Praha: Computer Press, 1998. xii, 214 s. ISBN 80-7226-112-6.

HAMERNÍKOVÁ, B.; MAAYTOVÁ, A. a kol. Veřejné finance. 1. vyd. Praha: ASPI, 2007. 364 s. ISBN 978-80-73577-301-0

- kapitola 11: Fiskální nerovnováha - problémy a dopady (str. 257 - 281)